

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

СОВЕТТИҢ СЕССИЯЗЫ

Советтик сессиязы — депутаттарның күрүне ажил-чорудулазын чугула хевир, нийтиледик характерин коллективтиг эргелеп башкараарының улуг школазы болур. Советтериниң ролон көдүрер, социалисттик демократияны улам ыңай сайыраңгайындар дугайында партияның сөөлгү чылдарда салган болгаш амыралга боттандырган кемчелери Советтериниң күрүне эрге-чагырганын органы болур улуг эргелеп берген. Ол эргелери бүрүнү-биле амыралга дээрже — хамыктың мурунда сессияларның амылын илдепкейик, ону дээштиг болураары болур.

Чер-чер Советтериниң эргелери улгаткан. Оң-биле чергелештир ажил-агый, культура тургузуушкунунун аны-бүрү талааларына хамаарышкан чаз айтырыгыны сессиялар чугулаажырын амыралга негеп турар. Республиканың чер-чер Советтери боттарының сессияларын чогуур хуусааында ээртирп турар. Ноттирник амыралга дээрже улуг дугайында айтырыгы Улуг-Хем, Каз-Хем район Советтериниң сессияларында, нөдөз ажил-агый бугурулгезиниң байдалы болгаш ону улам сайыраңгайың айтырыгларын барыын-Хемчик, Тес-Хем район Советтериниң сессияларына чугулаашкан. А Чөөн-Хемчик, Бий-Хем, Каз-Хем, Тес-Хем район Советтериниң сессияларына школаларда өөредилге-кижиизидилгелг амыралың экинжидер, өзүр олар салгалды кижизидеринге хай-ниитиниң ролон бедидер дугайында чугула айтырыглар чугулаашкан. Амыралга хандырылгага, колхозтарын, совхозтарын экономиказынга, сонгучуларын чыгырларын күсүлдөзүңге, амырал чонуну бидирлишиниң, чагалаарын көвүргө хамаарышкан айтырыглар чер-чер Советтериниң сессияларының хүн айтырыгына база тургустунуп турар.

Сессияларга белеткеп амыралын чамдын Советтер экинжидер. Бай-Тайга районунуң Кара-Хөл, Каз-Хемик, Ийинки, Бий-Хемиктин, Эрг-Барлын, Тандының Ночетово, Чөөн-Хемчиктин Чадаана, Бий-Хемик Аржаан нөдөз Советтери сессияларны бедик деңгелег ээртирп турар. Кара-Хөл нөдөз Советиниң депутаттары сессияларны шийтирлериниң төлөөлөдөр-биле баш ууру танымып, боттарының округтарының сонгучулары-биле сумеленип, доктаамал комиссиялар-ның эдериниң илеткелдерин дыңнап турар. Кижилер-биле сыры харылаа Советтериниң нэлбон антикин сессия белеткелгине кириштирер органы берил, аңа тургускан айтырыгыны бугу тала-биле көрүп, аң шын шийтирлеринге улуг идигин бээр. Депутаттарның сессияга илдепкейик, санал-налга киришкенин санар илередил турар. А чеме депутаттар сессия белеткелгине киришкен депутат хуулаагыны күсүлдөзүңге он дудан чон чугула уневели болур.

А Бий-Хем, Тонку, Бай-Тайга райкуушкуннары депутаттар-ның чүгө 66—67 хуузу олжуржуп турда, район Советиниң сессияларын ээртирп турар. Чамдын Советтериниң депутаттары тургускан айтырыгларын чугулаашып, шийтирлеринге илдепкей чон болуп турар. Бай-Тайга район Советиниң VIII сессиязынга капитал тууду болгаш чаагайымдылга айтырыын июнь айда чугулаашкан. Бо ажилдарын талазы-биле улуг четпестер районда бар. Депутаттар сессияга илдепкейик киржиң, бо талазы-биле шыңгы айтырыгларны нөдүрүр ужуру-луг турган. Сессияны ээртирлеринге белеткелени багай чорут-канында санал-налга киришкен 9 кижиниң чүгө чыгызы район Советиниң депутатды болган. Ээрин район Советиниң школаларда өөредилге-кижиизидилгелг амыралы экинжидер дугайында айтырыг чугулаашкан сессиязынга санал берген-нериниң аразында ол Советтик депутатты шуут чон болуп.

Бүгү талаалык белеткеп Советтериниң сессиязы шугучу-ледиң болгаш бот-шугучу-ледиң ээлуң индирин болурун хандыар чугула негеле болур. Ол дээрже мурунда хүлээп алган шийтирлерин, шугучу-ледиң саналдарын, сонгучу-ларын чыгырларын күсүлдөзүңге хыналдазы-дыр. Ол дугайын сессияга дыңнадыры—күсүлдөзүңге хыналдазының дээштиг хевир, күрүнеки сагылга-чорудум быйгылаары-нын, харысалганы бедидерини күштүт чөпсөз болур. Берген саналдары болгаш күсүлдөзүңге сазын нырынга артып кал-байн, а практиктиг хөдөөгө боттанып, амыктыг болуу дугайында бузууралды кижилерге артырар умурул. Ындыг тур-бунга чамдын Советтер сессияларга үндүргөн шийтирлериниң шыйралыг болгаш дээштиг болурунга чогуур кичээл-гейин салбайн турар. Танды район Советиниң сессиязыга өзүр олар салгалды кижизидеринге хай-ниитиниң ролон бедидер дугайында айтырыгы чугулаашкан, хүлээп алган шийти-пиринде бо талазы-биле хай-ниитиниң чорудар ажилдарын тодаргай айтпаан.

Кайы-даа Советтериниң амыралыга оң сессияларны кол че-рин ээлээр. Маңаа депутаттарның коллективтиг тура-соруу до-лүзү-биле дугжуру. Ыңчангаш партияның Программасында, СЭКП-ниң XXIII съездиниң шийтирлеринде, СЭКП ТИ-ның доктаамалдарында Советтериниң сессияларын ролон көдүрүр, аңаа тус-тус черлериниң амыралында эң-не өйү келген чу-гула айтырыгларын тургузарының чугулазын айтып турар.

СОЛУГА БОТТАНЫР

Улуг-Хем районда көрүп чо-рууру механизастаттынган № 586 тууду колонназы «Улуг-Хем» совхозун чугула туудуларын кылып, амыралга дужаап келген. Беш чыл-дыг ушкү чылында бугурул-гезин болгаш чурттаалганын элээн туудуларын кылып сов-хозтун бугурууге планында көрдүткен.

Дадар-оол Ондарович Сам-буу удуурган он ийи кижиз со-ставтыг тууду бригада со-ставыг төүү—Кок-Чыраа суур-да чурттага бажынынар тууду турар. Бригада чеди айланын дургутула бирээзинге-ле ийи аал ишти чурттаар беш ба-жынын тууду амыралга кил-рер турган. 11 бажынын кы-лып дужааган.

Туудулар ам ийи квар-тиралыг ийи бажынын тууду-лар утда чорудуп, амыралыг темпикти улам-на дүрдөткөн. Оларын бирээни ам удаас амыралга кирер, бирээнин ханазы хүн бүрү бедип, амы-хайнышкынын чоруп турар.

В. И. Ленинниң төртүткөн хүнүдөн бээр 100 чыл болур оюнга белеткеп дугайында СЭКП ТИ-ның доктаалын ту-дугулар танышаш, социа-листтик чырыштың чалгын улам-на калбарташ, боттары-га онаашкан даалгаларын ху-саа бетинде күсүлдүп, амы-лын шынарын бедидерини ший-тирлөөр. Туудулар өртү-дүңг социалисттик чырыштын мурунку одурунда Б. Байр-оол, Х. Суун-Ак, М. Доспан-оол, А. Байр-оол, М. Бидей-оол олар чоруп туралар. Брига-да малчынырга 5 чурттага бажыны тууду бээр, ол сору-ганын күсүлдөзүңге чугулажог.

О. ТАВАА.

Шөлдер чемипчидилгези

РАЙОННАР	күсүлдөзү хуузу
Каз-Хем	81,9
Бий-Хем	73,1
Чөөн-Хемчик	61,7
Кызыл хоорсовет	52,9
Тай-Тайга	51,1
Танды	43,3
Барыын-Хемчик	31,4
Улуг-Хем	27,2
Өвөр	23,2
Тес-Хем	9,1
Ээрин	—
Тонку	—
Республика нийтизи-биле	51,7
Эртен чылын мынчан тургум	32,4

Ханызы-биле таныжар, өөренир

В. И. Ленинниң төртүткөн хүнүдөн бээр 100 чылга белеткеп дугайында СЭКП ТИ-ның доктаалы үнгени-биле хол-баштыр бистин республикага кандыг кем-челерин амыралы дугайында кыска тай-ылбырын СЭКП обкомунуң Политчи-рыдышкын бажынын аргадекчын С. Сомадан «Шынын» корреспондентизи алган.

ТИ-ның доктаалын партия организация-ларында чугулаажып көр болгаш оң-биле хол-баштыр моон мурунда алганын соци-алисттик хүлээлгелерин база катан сайгыр көөрүн организациялар. Бо доктаал-биле хол-баштыр көрүп келгире, хүлээлгелерге чаз түдүр немээри азы эргилериниң эле кылыры негеттинип көрүп болур.

Чарып өзүгээр алганын хүлээлгелерин чүгө районнар, ажил-агыйлар, бригадалар фермалар өвөс, харын тус-тус кижилер аразында улам тодаргай, чаз негелдерге түшкөн турар кыдыр сайгыр, таарыш-тырар сорута салдыган. Хурааларга чо-гулаашкылаанын соода, доктаалды чо-нун ортузунга массалык-биле тайылбыр-лаар, номчулгалар чорудар амыралы кал-бартыр.

Улуг баштычынни төртүткөн хүнүд утуур талазы-биле чырыштын инициатор-лары болган ажил-агыйларда байдалар кандыгыл, чаз доктаал-биле хол-баштыр олар кандыг чаз кемчелерин көрүп тур-мыл дээринче кичээлгелер салыр.

Бо амырал чорудуп турган, В. И. Ленин-ниң чогалдарын, надырын өөренир тала-зы-биле чер-черде байдал кандыг болуп ту-варыны оңа кичээлгелерин салган турар. Партия организацианын моон халга дуут алыр. Партия өөредилгелер чылы эте-лээри биле, ТИ-ның доктаалын партия чырыдышкынын бугу амыралының баштайгы кичээлдеринге өөренирин органи-зааар.

Оң-биле кады Культура бажынынарын, клубтарын, библиотекаларын маңаа хол-баштыр чорудар амыралын доктаалдын утка-шынарында дүштүрүр төлөө, олар-нын мурунда чогаткан пландарын база катан сайгыр көрүп көрдүң.

Мынчангаш, бо талазы-биле бугу амы-рал улус ажил-агыйнын бугу айтырыг-на боттут көдүрүшкүну бугуларынче улаанган турар.

«ШЫНЫН» КОРР.

Коммунист куш-ажылдың республика полиграфиялыг коллектив чартык чыл план-ны ажыр күсүлдөзү, чылыг ийги чартынын план-ны овалдарын туудура бетинде күсүлдөзү дээр күсүлдөзүңге амыралга кирер. В. Гор-бунованың бригадын эргек-иди калбаргын план-ны ажыр күсүлдөзүңге социалист чы-рыштын мурунку одурунда

чоруп, четтер аразынын ший-чир өмөккө доктаалды эдиле, амыралы план-ны 107 хуу күсүлдөзү мурун-ны бригада бооп санаткан. В. И. Ленинниң төртүткөн хүнүдөн бээр 100 чылга белеткеп дугайында СЭКП ТИ-ның доктаалы полиграфис-терни улам сорук кирген.

Олар бугурулуш туралар-ларын биле тал, кижиз бугу-ру-болу куш-биле амыралга турар дээр, мергезилгил доктаалды бедидип турар. ЧУРУГА: бригадын ээртирчү В. Горбунованың (он талазында) Л. Казеба-ном хыскарында куржугу-ланы сумелер турар. А. СОДУНАМЫН ФОТОВ.

АЛТАЙ ТАРААЖЫЛАРНЫҢ АЖЫЛ-ИЖИ

Алтайн тараажылар август 13-те баштайгы бир мил-лион гектар шолдун тараа культураларын кезип дооскан. Крайнык ховуларында сула, арбай болгаш кызыл-гас та-раан шолдериниң бештиг бир кезиниң тараазы кестинген.

Алтайн колхоз, совхозтары чурттуң муруну районнарын дуржулгазын амыралга, тараа

кезериниң, бастыраарының бол-гаш дамылаарының мурун-ны аргаларын калба-биле амы-рал турар. Муруну-чүктүлериң улгелерин өзүгээр ам «Совет россия» совхозта дүжүт ажаап амыралыг комплексилг тран-спорт бригадалары ховуларда амырал турар. Олар делгем хемчээлгил кезер жаткалар, комбайнарыг, автомашина-

ларлыг, ховулар саваң чайла-дыр, анык индир аңаа бол-гаш кичире дугуларынг тран-спор-биле дүжүткелгелер. Ажыл-ижи амыралыг органи-зааар, тараа кезери биле бастырылганын аразы үзүктө-бес, шалга тараа чедирери са-вадас болгаш келер чылдың дү-жүдүгө черин хары утда бе-леткен ап болур.

Чаз дүжүт тараазын чүдү-рен автомашиналар крайнык оруктарында элеваторларже дүн-хүн чок шуужуп турар.

АЖЫК КОНКУРС.

В. И. Ленинниң төртүткөн хүнүдөн бээр 100 чыл болу-рунга база Казак ССР-ниң 50 чыл оюнга уткуштур эң кичи чогалдарын тургузарының конкурсу Казакстанга август 13-те чараттынган. Ону рес-публиканың Культура министр-ствоу болгаш Казакстаның чогалдары өнели ээртирер. Казак ССР-ниң Министрлер Чөвүлени конкурска тилээ-нерге тымыр шийишкелерин тургускан деп, КазТАГ-тың кор-респондентизи Алма-Атадан дыңнаткан.

50 чыл болган

Иваново хоорайның амы-лашчылары Иваново-Вознесен-ский политехник институтун тургузар дугайында делгем делгеткел 50 чыл оюн дем-геп турар.

Ивановоң ажилчылары боттарының дээди өөредил-гелеринге 600 муң рубльди чып берген, оң өөредилге амы-ралыг, нити чурттага кери-ге, профессорларн кватира-лар-биле хандыраарга хоорай-ны эң кичи бажынынын бер-ген. Техниктиг баштайгы совет дээди өөредилге чери 1918 чыл-дың октябрь 22-де дүңгү амыралың, кызыл-армей-жерия, хөлчктерин өөре-дир-биле хүлээ, алган. Пес-тавын боттор улаанышкы-ныг кижилер-келешке, химия, агрономия, тууду болгаш со-циал-экономика, факультет-теринге кичээлдер эгелзэн.

Баштайгы совет дээди өөре-диге чериниң 50 чыл оюнга тураскааткан кижилерин эртен конференциялар ам хоорай-ның бугу институттарында эр-тип турар.

Сорук кирген

Рязань девискэринде Ста-рожиловск районун эң кичи ажил-агыйларының бирээни В. И. Ленин аттыг колхозунуң ховуларында тараа кезери ки-дин тулук. Бо чылдың дүжүдү тараажылар өөрүнчү: олар күрүне план өзүгээр 570 тон-на тараа сазар турган, 1130 тоннагын саткан. Артельчи ажил-агыйлар машинала-рын партофель, чигир сөккөз, кырыл-кара ажаап амыралга белеткен болур.

— В. И. Ленинниң төртү-ткөн хүнүдөн бээр 100 чыл болууру—кайгычтыгтыг хүнү хамыктыг мурунда ажил-и-же эки түндүлгелергил демгелээр бис СЭКП ТИ-ның доктаалы улуг баштычынны азын эди-лээн көдүз ажил-агый артели-нин кемжигүнери бистеге хой чүдүлгелер дагып турар — деп, үк колхозтун даргазы, Соци-алисттик Куш-ажылдыг Маалары Иван Егорович Балов СЭТА-нын корреспондентизинге чу-гулаашкан.

Көдөз ажил-агый продукция-зын сайгаргаш, ажил-агый мил-лион-миллион рубльдиң орулга-ны хой хайла дүрүзүңа ап келген. Колхозчуларын шы-далдыг амыралыг аныккан бе-диди, капитал тууду дыка на-барын турар. Суурга колхоз-хөдөөн-биле кыска үк дүжү-зүңа безин бир клубу, ийи кээт школын, чурттага ба-жынаарын туткан. Ам көдөз ажил-агыйның тускыр эртен-индерин болгаш башкылар чурттаар чөдөр ийи квати-ралыг бажынын тууду дооступ турар.

Доктаал үндүргөн

Украинаның КП ТИ-ы амы-лашчыларын хурааларын эрти-рениң болгаш белеткелериниң практиказын, республиканың тууду, бугурууге черлеринде бү-дүрүлгенин доктаамал амы-рал турар чөвүлс хураалдар-ның ажилын дугайында доктаал үндүргөн.

Доктаалды улус ажил-агый-нын сорулгаларын, шийтир-лээрин, В. И. Ленинниң төртү-ткөн хүнүдөн бээр 100 чыл болурун талаалыг уткууру дээр социалисттик чырышты кал-баргыраарга амыралыг ху-рааларының политиктиг умуру-дулазын, оларын ролон бедидер эргекч чугула деп айт-кан.

Бүдүрүлгени доктаамал амырал турар чөвүлс хураал-дарының ажилын илдепкей-лерин, аңаа бугурууге мурун-ка-биле киришкелерин Укра-инаның КП ТИ-ы партия, профсоюз организациалары-га дааскан.

Күчүлүг ГРЭС

Винница областың Тростя-нск районунда Ладжикине ГРЭС-ин тууду эгелзэн. Оң күчү-шылдыг бир миллион сес-чүс мегаватт болур. Элек-тростанцияны кол корпору-мун талаа турар одагыны кү-чүлүг экскаваторлар белеткен турар. (СЭТА-ның, РАТАУ-ның корр.)

РЕЙД УДАВАС КЫШ КЕЛИР

Кышка бүгү талаалың ий хамычалык белеткелер чорудар үе—ай, «Шанаадын чы-дай септе, төргөдөн кышын септе» деп мерген сөстөрдө илдепкейиңге чалгытын херек кы-рында калбар күсүлдөзүңге деп чүвени кыш хынал чедир келер. Август ай аттаылыр-га чедир хой эвөс хонуктар арткаа. Ыңчан-гаш чад дүрүзүңа кандыг амырал чорут-тунганын, чүгү чедир кылымдым дээрин ам түңкөн көрү өй келген. Бистин солуңуң рейд бригаданың найыссалдыг уруулар ал-бай черлери кышка кандыг белеткелгил деп чүвени кынал көргөн.

Амгы үеде хоороно шугумуңа 30 ис-лив-сэд бар. Оларын шийткен ийи ис-лив-сэдтарга (№17 болгаш 23) капитал сеп-телге чорудар планнаттыган. Кылаа чо-гуур амыралды хемчээл уугу болганын өө-рөп көргөн. № 17 ис-лив-сэдга сеп-телген февраль айда эгелеп кирипкен. Ийи корпустун бирээниң шугумуңа бугу-руу-биле чартакан, электер дамчыла-ны болгаш шугумуңа солаш, доозула доос-каа. Аңаа уруулар хүлээп алыр беле. А ийи дугулар корпуста септелге чүгө чаз эгел-зэн. Оң кайаа доостурун бегүн тода чу-гаалары берге.

Ясли-сэдтин септелгези-биле таныжар хөргөн соода рейд бригаданың кемжигү-неринге ийи айтырыг тургустунуп көп-төн. Вирээде, септелгези февраль айда эгелзэн хирээнде чүгө мынчага чедир дооспалыг? Ийде, септелге бурну доозулаан корпуста чүгө уруулар хүлээп алабыз? Оларга хары-лалар бо: материалдар четпес, амыралыг күш чогуур санлыг чедир хандырганымыз. Ийиң айтырыгы хары ясли-сэдтин кукна-зын септелгези-биле холбашкан: кем

белеткээр петлар, продукт шыгжаар чер чок, Ийиң болгаш уруулар хүлээп алы-рынын кандыг-чаз аргазы чок. Кухняда септелге чаз-ла чоруп турар.

23 дугуар ясли-сэдга септелгени июньда эгелзэн. Чамдык ажилдары кылган. Бистин рейд бригаданың кемжигүнери ол ясли-сэдга чөдө бөдөрүккө мала шыл-ла шыл-чутун түңкелгези база тыгыл келер.

Артык бүгү ясли-сэдтарга агар септел-гези чорудар көрдүңген. Ону кылырынга ту-тус ясли-сэдтарын амыралыг амыралыг ала-илер ий илдепкейик кижир хүлээлгелг. Бо талазы-биле байдал кандыгы? Бир эес нийтиң-биле чугулаар дээр болза, мын-дан чамдык черлерде септелге доозула-ган, өскелеринде кидин түлүк, ушкүмүңе чаз чаз-ла эгелеп кирипкен.

Ам рейдиниң маршүдү-биле чоруп кө-рөдирин. 22 дугуар ясли (эргелекчиз В. Ивантеева) Бо коллективте он сес ажил-дакы бар. Ажыкчылар, кижизидик баш-кылар, олар болгаш техниктиг амырал-чылар Валентина Ивановна Ивантеевага

баштадып алгаш, септелгези бир демиктиг кирген. Бир недела хире уениң иштиде ясли-сэдтин иштин чугулааш, шалазын, сон-галарының рамаларын буудуп, пекизин чары-тып кылган. Кылымган амыралды шынары-ның дугайын чугулааас аржажог. Кижиз бүрүзү аңаа бар-ла мергезилгил амырал, шынал-ла сепкилдик хамызында кылганы наден. Уран аргалар-биле буудуп, шевелер тургаш хааларын болгаш дээрликерин каастаан, бичин чаштарга таарымчалыг бай-далды тургузар дээр бугу-ле кемчегин ап турар.

9 дугуар ясли-сэд. Септелге доозулган. Доозу чылы ам-даа чытызы өрөөлдерде бичи чаштарын уенин база катан чыгы-лазы берген. Септелгени эки шынарыг чоруткан. Ылайын уруулар шолу чаштар-нын сонгучуларына таарыштыр чаштын кылган. 2 болгаш 13 дугуар сэдтарда кыш-ка белеткел бүртү доозулган.

20 дугуар ясли-сэдга бо чылын уугу сеп-телге болбай. Ынчалза-даа оң амырал-чыларыг кыштын чокшуклап оларды ду-вүрүзүңгил үндүрүп кел чылар. Чүд дээрже, моон мурунла чылдарда бо ясли-сэдга дык соок болу дээр таарылгалар чыгыс эвөс утда болулаан. Сэдты 26 дугуар квар-талды котелыназы чыдылп турар Соок диниң келер биле, кизг сүт эвээжэр, оон туржук батареяларын суу доңгаш чыдыр бээр. Оон чылдагынын тыпкан, эдерин амылгаа чедир кым-даа оралдаш-паван. Оон аңгыда бо-ла ясли-сэдтин сүт-ламычар системасында база четпестер бар. Бир эвөс эртып калган уенин иштиде оңу-чайлапкан болза, текабириниң азы чынарын чыккыламы соогу база катан болуңун «э-зи» көрүзүң, эртек чылдарың кеземче-рени херекке албаны дээр бергелерге та-варышкы болур.

10 дугуар ясли-сэдга 170 урулар туруп турар. Кол корпусту капитал септелге негеттигил келген. Ол дугайын ясли-сэдтин эргелекчизи эш Гаушкова биске мынчаар чугулаан:

— Эге баштай хоороно бистин ясли-сэд-ызы капитал септелгени юнь айда эгелээр бис деп азал каан турган чүгү. Уруларын ларкта чагыштыр көдөрүлгелер бис. Ма-нал-ла турган, манай-ла турган. Сураг. Ам биске чугулаал турар-биле алырга септел-гези септирбиз эгелээр дээр. Амыралында боттарының амыралыг чыдылганын кү-жү-биле аал-сап септелгени кылып турар мындыг бээр.

Каз-Хем суурда хондар ажилдар сана-торлуг ясли-сэдтин амыралыг бистин кышка белеткел кандыгыл деп айты-рымыска септелгенис доозулаан бис деп харылаан. Доозулар доозулган. Ол дугайын көргөш доозан бүтүрүп болур. Ы-дайын көргөш амыралыг шынары ку-ду. Арыг-шешери чедир сагыас чоруктар бар. Оон аңгыда канализация болганчок-ла үрели бээр.

Рейдиниң маршүдү найыссалдыг кол-материалы Леия күдүмчүлүд чаз тууду-луп турар ясли-сэдга кезип доозулган. Ол ясли-сэдга бо чылын амыралга кирер. Бо хирээнде мыңа шевелээр саз-чүтүрүп турар. Бир эвөс туудуң эртек амыралды дүргөн темпиктиг чорудуп турган болза, ол амырал-га эрте кире берген турар. Ийиң Ынчал-даа болза туудулар «Сызыны» (24 дугуар

«Тээли» совхозун Бай-Тал салыры ситен кезилдизиниң, планын бо хүнүдө 94 хуу ажыр күсүлдүп, үк ажил-агыйны тус-тус бригадалары-нын аразында калбарган социалисттик чырышты тилекич болган.

Ыланга бо амырал малчыныг илдепкейик кижирп турар. Хойжу Херте: Серин-оол 15, эртен чылын чаз малчыныг эгелзэн амыл хой-жу Монге Оер-оол 15 тонна ситенин ит-бүлээзиниң демп-биле белеткээш, ситен кезилдизин ам-даа үргүлчүл

Комсомолду удурут талашы-
бизе Красноярский крайдын
партия организациясынын
ажылынын дугайында айты-
рыгы СЭКП Топ Комитети бо
чылды майда чугаалажып
көргөш, тускай доктаалды ху-
лөп алган. Комсомолчуларын
болгаш аныктарын совет
уагустун революсучу, күш-ажы-
лыч база дайынчы чаагай чап-
чыларына, кижиздеринин
эрежок чугулазын ол доктаа-
ла онзапал демдеген. Партия-
нын салтан бо чугула со-
рулазын эрестик кууседип ту-
рар комсомол организацияларын
бистин республикада агааш
эвес. Маңаа чикек кылдыр
Барыш-Хемчик районуну ко-
мосол организацияларын
амыдыралында болгаш ажал-
чорудулазында чамдык фак-
тыларын көргүзүп болур.

Совет аныктарын ынаа
башкылар болгаш башчылар
Владимир Ильич Лениннин ту-
руттугун хунунден бээр 100
чылды болгаш деңгээлде, бистин
комсомолду 50 чылдыга төлөтүп
ужуражы талашы-бизе тодар-
гай хемчегеринин планын
ВЛКСМ райкому база комсомол
эге организацияларын ажалдап
ылгаш, амдыралга боттады-
рып турар. Коммунист партия-
нын баз совет уагустун ре-
волюсучу, күш-ажылыч болгаш
дайынчы алыралдын чаңчы-
ларына аныктарын кижизде-
рип ол планда кол черин
алган турар.

Совет уагустун чаагай жи-
жиздеринин аныктарын кижиз-
деринин уагусту ролду партия-
нын болгаш комсомолду поли-
тиктик өөрдилгени ойнап ту-
рар болгай. Эртекен 1967—

жөөлөргө, бо чылдын май
9-та район аныктарын
спортчу маргалааларын ар-
тиркен. Аңаа Ак-Довурактын
болгаш «Большеник» көдөз
ажыл-агыл артелинин комсо-
молчулары база аныктарын ан-
идеңкейлиг киришкенер.

Бо чылдын май 27-де район-
нун анык таражыларын
следуй, июнь 27-де—Совет Ар-
миянын хураалында бээр
аныктарын район чымын,
июнь 30-де—революсучу, күш-
ажылыч болгаш дайынчы чап-
чыларын аныктар следуй
организастаан. Бо бугу хемчег-
ер аныктарын чаагай чап-
чыларга, социалист Төрөн
чуртун, Октябрьдин өндүр-
чаагай чаап алышына-
рын камгалап ылдыкты хе-
рекке кижиздеринин дөштүгү
сакдарын чедирген. Революсучу,
күш-ажылыч болгаш дайынчы
чаңчыларын 1968 чылдын
июль 13—14 хунеринде бол-
гаш республика сайлуну
спортчу маргалааларына Ба-
рыш-Хемчик районун анык-
тары бири черин алааны та-
варыла эвес деп санап болу-
рунун барымдазы бар.

Бүгү-эвеледин комсомолчу
туурааларын бирээс «Ты-
ва даг-дугу» комбинаттын де-
ринининде Совет Эвеледин
инек акы-дүмалышы хой на-
ционалдык өг-бүленин анык-
бүрү нация оодар болгаш
кыстары ажалдап турар бол-
гай. Ак-Довурак хойларын
орус, тыва, грузин, украин,
хакас, белорус, армян, татар
болгаш еске-даа националдык
оодар, кыстарын интерна-
ционалдык найыралынын же-
жөөлөргө, китингилерин, ху-

радарын ВЛКСМ райкому бол-
гаш комсомол комитети арти-
рип турар.
Москванын автотранспорт
орук туудун институтунун
бүлүк студенттерин болгаш
башкылары Ак-Довурак—Аба-
ла арамдыа орук туудунга
ажылдап турган. Ол студент-
терин арамдыа дөрт аяктам
оодар турган. Барыш-Хемчик
районун болгаш Ак-Довурак
хураалын аныктарын америк
агрессорларга удуз чаныш-
тынын чок, шиптирлэг дем-
сакча чуратун турар маалыра
ыстам уагустун болгаш оон
эрес-дидим аныктарын то-
дөлөкчилерин чымын-биле у-
каалар. Бьетам аныктарын
киришкен-биле артерген
аныктарын интернационалдык
найыралдыг уагусту китингиз
диде солун болган.

Аныктарын совет уагустун
чаагай чаңчыларын кижиз-
деринин талашы-бизе эвеш эвес
ажылдарын «Большеник» бол-
гаш, Ак-Довурактын болгаш
«Шекпир» совхозтун комсо-
мол комитеттери чуратун ту-
рар. Маңаагы «Большеник»
комсомол комитети (секретары
Владимир Иргит) комсомолчу-
ларын болгаш аныктарын
артель бугурагында иде-
кейлиг киришкен чедип ал-
ган. Ол колхозтун мал ажал-
дында 27, туудуга—44, хову-
да—39 комсомолчулар бар.
Оларын хой нуруну колхоз
бугурагында мурнакчы ро-
лон көргүзүп турар. Чикээ,
саачы Зоа Сая, туудуга Ко-
оол, хойжу Маалар—оон болгаш
өскөлөр—да чыл бүрүде бедик
күртүзгилерин чедип ап, ар-
тель бугурагында шалы-
чылары болуп турар.

Күш-ажылыч салгыла-ту-
румун быжылаарын, хой-
нитинин корум-журумун хан-
дырарын, аныктарын ком-
мунист, ынаагыла интерна-
ционалдык кижиздеринин күш-
тедиреринче, марксисче-
ленинчи микровозеренин,
амдыралдын болушунун
арын алынын туржун баг-
аар чорукту анык эскенин
мээ-мидереленче уагустун си-
никтинерин улаган ажал-
дарын колхозтун ВЛКСМ ко-
митети болгаш комсомол эге ор-
ганизациялар чорудуп келген.
Час өгөнгөнгөнгөнгөнгөнгөнгө
төртүтүнгөнгөнгөнгөнгөнгө
колхоз төвүнүн артын талашы-
да шыкта тууду тургускан,
а час өгөнгөнгөнгөнгөнгөнгө
уруларын ада-илерге бир-
бир наышты ол эсептикке та-
рааш, ажаап, өстүренин аны-
ктар боттарынын хураалын
шиптирлээ. Ам ында тарыт-
тынган аны-бүрү нугаан на-
шты улам көвүдөп турар.

«Большеник» колхозтун
парком секретары эш Очул,
партибюро кижиздерин ар-
тель баштаар черинин даргасы
аш Шаалы, көдөз Совет дарга-
сы эш Севан олар ВЛКСМ ко-
митетинин биротуну болгаш
комсомолчуларын хураа-
дагыла доктаап олуту-
п, аныктарын мурнуна илет-
келерин, лекцияларын кылып
турарлар. Колхозта политикте
эге школанын пропаганда,
колхозтун кол бугурагы ком-
мунист эш Хомушкун аныктарын
эстетиктег урун чүтүл Кы-
тава революсучу болуш-
кундарын илелпейлиг кири-
жиздеринин бирээс Сая
Сайын-оолович Даржа, пар-
ком болгаш ВЛКСМ комитети-

оолович Хомушкун дөрт
уагустуга-биле сөөлүгү чыл-
дарда В. Кок-оолдун «Хай-
риет бот», «Самбажык» деп
шилерин, К. Кудажынын—
«Ыржын булун» деп могоалын
киришкен, ойнап куусеткен-
ер. Ол шилерин «Больше-
еник» аныктарын күлө ра-
йонга эвес, хари-даа Кызыл
хорайга болгаш эвеш кам ра-
йонга алынаар.

В. И. Лениннин төртүтүнгө
хунунден бээр 100 чылдыга
төлөтүп ужуражы дээр бот-
тарыга алган социалист ху-
дакчилерин амдыралга че-
дикчилерин боттадырышкан,
«Большеник» колхозтун ажал-
чыдери бо чылдын баштай-
гы чартында күнүгө эрт
сакдар планын 106.6 хут, сут
планын—140.2 хут, дүктүн
—126.6 хут куусеткен. Күш-
ажылыч бо дээр түнелдерге
артельдин аныктарын
кириген уагу эвеш эвес.

Революсучу, күш-ажылыч
болгаш дайынчы чаңчыларга
аныктарын кижиздерин талашы-
бизе солун ажалдарын
«Шекпир» совхозтун комсомол
комитети (секретары Куулар
Кот-оол) паркомун дөрт
уагустуга-биле чорудуп ту-
рар. Чикээ, ВЛКСМ комитети-
нин киришкен ажалдар бо
чылдын Совет Армиянын ху-
раалына баштаарын уагу-
рына тураскааткан митинг-
тин сөөк төвүнө организа-
ция. Шериг бээр аныктарын
мурнуна хоочун коммунист—
Кытава революсучу болуш-
кундарын илелпейлиг кири-
жиздеринин бирээс Сая
Сайын-оолович Даржа, пар-
ком болгаш ВЛКСМ комитети-

ол доктаалында онзапал айт-
кан.

«В. И. Лениннин төртүтүнгө
хунунден бээр 100 чылдыга
белеткед дугайында» СЭКП
Топ Комитетинин чоктаа чаз
улазын алган доктаалында
мынчаар бижил: «Аныктарын
номунисттик өзүга кижизде-
рин, революсучу демиселге
болгаш чаз нитилелди тургу-
зуга оларын илелпейлиг
киришкен В. И. Ленин аажон
улу уму-дурагы кылдыр нү-
рүп чораш. Аныктарга бугу-
луз революсучу үдө-болдун
хемчегеринин тургустун
турарын, хоочун салгалын ол
байлак дуржулазын оларын
иптирлэгип алырын, комму-
нисттик практиктик ажалга
оларын уагустуга боттады-
рынын чугулазын ол дем-
деген чораш... Мидерел-
дик амдыралче аныктар ки-
рип тура, партиянын уагу-
тулазын багтаар ажаларын
орун-биле чурт, революсучу
чаңчыларын уагустун, бистин
иптирлэгип материалды
бирээс болгаш уагу-болд
байлактарын көвүдөп турар-
лар. Ленинни комсомолду
маалдырып чартык чус чылды
төгүзүп, революсучу дем-
сакча болгаш коммунисттик
тургустуну бугу-ле уе-
чадаларында коммунисттик
идеяларын кыгашаар чок бер-
дигенин көртүскен бистин
аныктарын ажалдап алдарып
ажы-херектеринин коммуни-
сттик партия, совет улус чор-
гаарлап турар».

А. ДУГЕРНАА,
СЭКП Тыва обкомуну поли-
тиктик чырдымышын ба-
жынын консультанты.

Тайбын иштиң маадыры

Тыва АССР-нин Көдөз ажал-
агыл министрствозу, көдө-
з ажал-шиптеринин бол-
гаш белеткед ажалдапчы-
ларын профилейл обком,
көдөз ажал-агыл арте-
техниктег нитилел бо чыл-
дын март айда инектерин
сүткүр чоруп бедиринин, эт
улаанышкынныг мааларын
өстүренин, малдын алу ху-
раар чоруп бугураалын ба-
гаар бир хойга онааштыр хой
аг дүктү кыгып алырын че-
дип алып конкүстү чарлаан.
Бо талашы-бизе социалист
чарып чер-черде калбарган.
Республиканын бүгү малчы-
нары инектерин сүткүр чо-
руун бедир, хой немелде де-
жин алдыр, чус хойга онааш-
тыр хой хураган алыр дөш
кымып ажалдаптын чартык
чылдын түнелдерин херекчил
турар. Эттир улаанышкын-
нын инек кадарчыларын 28
кижи чартык чылда инек бу-
рузунден хонукта 600—1030
грамм деннин чедип алган.
Тес-Хем районун «Чолура»
колхозунда Эрине Серен-оол
дүктү көргүзүп 1030 грамм бо-
лган. Бо—чугаа районда эвес,
республикада аки көргүзүп.

Ол мадыг чедикшилерин
канчап чедип алган? Бир-де
дугаарында оон нитинин хе-
реңге бердигени, ол дөш бугу
күжүн салып ажалдаанын
нын херекчил-дир. Тайбын
иптин маалдарын... Оларын
мун-мун-биле санап болур.
Олар бистер-биле кады чур-
тап, күш-ажылы-биле төрөн
черин чекеткелерин сайыра-
лып турарлар. Кижинин күш-
ажылга ынакынын салым-ча-
алында эвес, тура-соруудан
дамааржы дээр бидирит.
Чоктаа ол мурнакчы малчыга
чедип, оон ажал-жы-биле та-
ныжар аралып болган мен. Бо
ак сөткелдик, чамы-чаагай
ажы-чаңгыт кадарчы амгы
үдө Шутрмактын серия өйт-
түр черлеринин бирээс Бай-
лаг ужуна чалгалган турар.

Шутрмак мал чабалгааларына
таарымчалыг чер. Оон серин
өттүг тайга-сынарында, ая-
лек одар-белчирлеринде чү-
зүн-бүрү малдар сүтү чап-
та берген оштап чорутулар.
Долгандыр көргөш, бодушту
чаражын кижи чугаалап хан-
мас. Ичналажык ол бугу бой-
дустун чурмалында ажал-
ынчи малчынын өвүр-хонир
кажан-даа утундубас кыл-
дыр онзаланып көстүр.

Эвеш кам чыл бурунгаар
Серен-оол боду шыкша анык
кис-биле амдыралды тууду,
чурталганын шалкын агым-
наринче шымып, мал ажалы-
нда ам сес чыл чедип ту-
рар. Бо үе иштинде 448 бы-
зааны семс-шымак кылдыр
өстүргөш колхозуга дужаган.
Бо чылдын ол төрөн алдан чедип
баш изнеден алдан чедип бы-
зааларын камгалап, оңча-менди
доруктуруп турар. Уйгу-чылдын
чок, олут билбес бо кадарчы-
ны, доктаамак бедик көргүз-
гилерин чедип ол келгендеш,
колхоз баштаар чери мактал-
шаналарга чедирин келген.
Кадарчынын дужалакчы, оон
кадай коммунист Севидба
Араптан район Советинин де-
путтады. Мурнакчылар сакта-
рынга Севидба доктаамак кири-
жи, оон шиптир, доктаамак
орун соңуктуларын чедирин,
оларын немелде болгаш илел-
дерин ой-шаанда хандырып
бээр дөш чогур черлерге ол
айтырын тургустун келген.

Серен-оолдарын бедик көр-
гүзгүлери чедип ол турары
оларын байлак арга-дуржула-
галында, ондакча ажалын
эки бидиринде. Кадарчылар
инек төртүргө хайдактан, оон
бызааны эвес инекке төдөп
экирер аралы ажалдап турар-
лар. Ийн тел бызааны дөш
экиреринин чугулазын олар
билер. Чакы үдө төрөн
инектерин баштай немелде че-
ри-биле азыраш, оон чогур
бызааны экирер эгелер. То-
рур чедө берген инекти оон
хонук бурунгаар кодакта
уауп алган, тургузу азыра-
ры оларга чаңчып болган. Чаш
бызааны неонге кургалып
чылгалып, экирер мурнуна
икин азыралында камга-

лаар биоминин деп эми ижи-
тип алыр.
— Чаш бызааны чылгы
оран-савага тургустун база
сигени болгаш комбинирну
чогурт чиртип өөрдирип чугу-
ла. Сутун, дусту ургутуу бе-
дип тургустун, немелде болгаш
минералдык чекер-биле чеге-
рип, өлт-сигенин черлерге
бызааларын камгалап турар
бис деп. Серен-оол чугу-
лаалар олар. Минчаар амы-
раарга бызаалар семс-чаагай
болгаш боткуп болбайна.

Шалкын магалыг чаагай,
малды семитиринге өп-не чо-
гумчалыг чайгы үдөндө бызаа-
ларын дөш илелер-биле кады
кадарга улам эки. Талгы-ла
имир дүжүп, Шутрмактын ны-
рын каралгы дүн чогур шыва
алы бөргө, кадарчы инектерин
дүңкө оларже бызаалары-
биле сүрүп алган унутор.
Хун Талды даанын артынан
таваар харап орла, кадарчы-
нын чымын түр кады соксап,
инектерин кодакче чандырып
аар.

— Семитирлөгө бир дөштү
чугу—шын оларарын шил-
дип алган чогур үдөндө со-
луп, таарыштырылган ха-
мааржы—деп, кадарчы санап
турар. Кедир чылда чаш бы-
заанын салын оңча алып дөш
кадарчы малдын эдерилгенин
ой-шаанда чоруткан. Ичча-
гаш 1969 чылда малдан турар
инектеринден чөтө салын
төдү камгалап алырынга ол
бугурадыт.

Күш-ажылыч илелпейлиг бе-
диринин кол чөсө—соци-
алист чарыш. Мурнакчы өг-
бүлө бо хунерде соңокшарыга
чедип алган чедикшилерин
улам быжылашышкан, ботта-
рынын мурнуна бедиктен со-
циалист хураалын алган.
Өг-бүленин амгы сорулгазы
боттарынын күжү-биле 20 то-
на сигени бедиктеп, оон тонна
өдөкти бөлгөш, кыштаан өг-
тубай айга чедип бурун септеп
алдыр. Амгы үдө 15 тонна
сиген беден. Салынган сору-
лгазын күжү-биле дээринге
Серен-оолдар бугурадыт.

С. МОНГАЛ.

Геологтарнын чымжы

Чай бугура-ла, бистик республикамыска
экспедиция отрядтары хой-биле келер. Тываның ка-
зымал байланын шипчилеп тылар дөш геологтар
каш чыл улаштыр черге ажалдарлар. Оларын
кылган ажалынның түнелин кижиз лабораторияга
шипчилелерин уагулар соода мидер.

Эртен айнын төнүзүндө республиканың ба-
рын талак районнарынын бирээсинде ажалдап
турар экспедиция черинге чорудус. Кадыр си-
нарда геологтар туралаа келишкен. Ол партия-
нын начальнын Виктор Дмитриевич Широкийн
өөрү-биле миделдеп, ажал-агылын дугайын
чугаалажып чоруй, экелген почтазын үдөп эге-
ден, дораан-на кижизер солуга баарлы.

Экспедицияда үш отряд бар: топографтар, гео-
физиктер, казымал байлак шипчилелер. Эр-
тен отрядтар дүшн кемеж дутурушкан мар-
шруттарыны унутор. Казымал байлак шипчи-
лекчилерин отрядында он сес кижи бар. Олар-
нын уагустугу уагу геолог Валерий Гаврилович
Толкин өөрүн түс-тус бөлүктөргө үскөш чорудуп-
ту. Бөлүк бүрүндө радиометрлер бар. Олар-
нын ач чорупу нарын херекселер чер иштинде
кандыг байлак барын, оон курлавыр кайы хире
дээрин тодарлап бээр.

Топографтарнын ажалы база-ла чик эвес.
Шипчилел ажалдар чорутуруп турар десикээр
чазыг чокка хемчир, картага дужуер. Хеле-
ге чок көк чалым халар аразына хунелер изит
хун адаанга ажалдарын белен эвес. Иччалажык
отрядтын топографтары Валентина Озорная биле
Татьяна Полжева хураалган ажалын эки кү-
седип турарлар.

Топографтарнын соондан металлометрлер
чоруттарлар. Олар казымал байлак шипчилелерин

деринин руда бар дөш черлерин казып турган,
тымылган руданың хемчирлерин тодарлап, түс-тус
халпарга савалдарлар. Каа, кайы хире хан чеге,
кандыг ажалыг, курлавыр кайы хире? деп
айтырыга металлометрлер халы бар. Чоокку
чылдарда бо черин 60 хире уагустуга руда
тымылган, оларын аномалия деп алаар. Тымылган
аномалияларын бирээс курлавыр болгаш шип-
нар талашы-биле эки көргүзүлгөргө болган.

Руданың чер кырынга көстүп келген демде-
ринче кижизег салыры оңа чугула деп геологтар
чугаалажы. Маңаа бадыткал кылдыр бөксө бир
таварылганын дугайын партиянын начальнын тоо-
гүп берди.

Ол черин хоочун ажалчынын Иргит Молдавай
манда ол чыл ажал үдө ажалдап келген. Бир-де
катап соңураган дажын ап алган, шипчин на-
чалыгыне экип көртүскен. Ону топтап шипчилел
көөргө, геологтарнын каш чыл ажал келген ховар
металлынын руданы болган. Эш Молдавайдик
экелген даж үдөнгө эртенинин чылдар черин айткан
берген.

Геологтарнын ажалдап турар черинге чорудура,
ажылдар байтык, анал кыштарлар безин берге.
Бичиле дүргөсүлө, чүрөс дүргөсүлө, тымын-
мас, агаар чедипсө. Чүгө дөргө бо тайгалар да-
лай дегинден барык үш муң метр бедикте турар.

Черин болгаш ажалдап байламы берге болза-
жок геологтар улам бурунгаарлап, монга, Төрөн
чуртка ажалыг байлактарын ажалып берип ту-
рарлар.

ЧУРУКТА: экспедиция отряднын ажалдакчы-
зы Иргит Молдавай.

О. ГАВРИЛОВ.

ПАРЛАТТЫНМАН ЧАГААНЫН ИЗИ-БИЛЕ

Шиптирни хүлээп алган

Эрзин районуну харылаа конторазынын
болгаш оон түс-тус сайырларын ажал-
ында чөтөстөрүн илелтерин көдө бижичи-
ны Т. Д. Иргиттин корреспондентиясы
редакцияга келген. Ук корреспондентияны
хынан, хемчег алыр-биле ону Эрзин рай-
куускөчө дачыккан.

Ажалын чоннар депутаттарын район
Советинин куускомунга корреспондент-
ияны чугаалажып орком болгаш харыла-
а конторазынын ажалында уагусту чөтө-
стөрүн бээр хыналдаан илелер.

Район иштинде телефон харылаазы
сөөлү үдө үзүлгөсүн, харын-даа респу-
блика тову-биле телефон харылаазы үстү
бугу таварылгалап тургудал. Колхозтар
топтеринде харылаа сабырынын эрежок
кирер — Бүдүн-Бажыла Норзасе, Мо-
реале Девкин, Бай-Дагда Довунажал олар
күш-ажылыч салгыла-урууну барымда-
лазын турар. Кадар-биле ажалды багай
туурушканынан чартык чылда 4 телефо-
нистер содушкан.

«Шалтыаанган дарга» деп корреспондент-
ияда айткан фактылар коңуудуа шын
болган. Харылаа конторазынын ажалына
уагустуганын кошканын дөш оон дарга-
ларын эштер Д. Чомбур, Д. Кызыл-оол олар-
ны райкууском шыгыг сакыткан.

Колхозтар топтеринде харылаа сабыр-
ларын ажалына практиктик дузаны че-
дирин, хыналдаан доктаамак кылды тура-
рын иштер Чомбур, Кызыл-оол оларга
болгаш көдө Советтерин даргаларына
дааскан. Көдө Советтерин куускомнары-
ны, колхозтар баштаар черлеринин дарга-
ларын бажынарына, школа, эмгекте
черлеринге телефоннарын кижизер-биле хе-
регелер чагаларын 1968 чылда он чоокку
куусааа бедикте бээр колхозтар дарга-
ларына хураалган.

Колхозтар топтеринде харылаа сабыр-
ларын септелгени 1968 чылдын сентябры
1-те чедир доозарын хемчегерин алырын
колхозтар даргаларына база дааскан деп,
райкууском редакцияга дынтаткан.

ЭРТЕМ-ШИНЧИЛЕЛ АЖЫЛДАРЫНЫН

Юбилейлиг чыл бистик коллектив-
мыска база уагусту чурталгаларын чыл
болган. Эртен чылдарын чөтө-
стөрүн чогур чуртунда кылгаш,
1967 чылда эртем-шипчилел ажалдарын
уламы улаанышкын ажал эскерт-
кен бис. Эртем ажалдарын дөштө-
лөп болгаш сорулга-биле 1967—70
чылдарда эртем-шипчилел ажалдарын
ийт тематиктег планын ажалдап
кылган, хой темаларга шипчилел чо-
рудар чоруткан чылдаан бис (мурну-
на 16 тема турган болза, ам чүгө 6
тема бар). Станциянын эртем ажал-
дарынын болгаш шипчилел ажал-
дарын улаанышкын тусай эртемчилерин
күжү-биле эртемчилерин көдө ажал-
агыл бугурааларын бугу адыраларын
хөжүдөр-биле холбошкан эи-не чугула
айтырыларын шиптирлээринче
улаадыр.

1967 чылда чоруттуган 22 бөлү-
кү 6 тематка эртем-шипчилел ажал-
дарын кол-кол көстөрүн бот-дур:
— мыймыгтыг болза мыймыг уткыр
болгаш сүткүр продуктууун бедикте-
ри;

— нарын, чартык нарын дүктү
болгаш илалыг хойун эдип бугу-
рын көвүдөдөр;

— тарба болгаш мал чөмү культу-
раларын тарыла элчештирилгенин
ажылдап кылдыр болгаш өөренип
көөр;

— хөрзүнүн үдөнгөнгөнгөнгөнгө
чакы тарыла мурнуна болгаары-
ларын системанын ажалдап кылды-
ры;

— хаттын хөрзүн үдөнгөнгөнгөнгө
демиселдин аргаларын сайырады-
жылар;

— чөмүшкүлелер системанын
ажылдап кылдыр;

— оларларын болгаш ситен шөлде-
рин үдөнгөнгөнгөнгөнгөнгөнгө
биле экижидер;

— бөлүнүп мал чөмүшкүн бөлөткө-
ринин технологиянын сайырадыжы-
лары;

— тарва шөлү камгалаар наыштар
олутурунун агротехникаын ажал-
дап кылдыр;

түдөлдөрин ам парламенттын уну
турар «Тывага сүткүр мал ажалын
хөжүдөрүнүн оруктары» деп ному-
тка бижиз. Мыда 9 хире эртем
ажалдары кирген.

Хой ажалын талашы-бизе шипчи-
лел ажалы база ийн бөлүктөп чо-
руд турар: бөлүнүп дүктү болгаш
халык хой ажалын кабарынын
ажыг системанын ажалдап кылды-
ры, хой ажалын эртер-дүктү
продуктууун бедирин, а база ол
мышак ажалдаан болгаш чөтө-
стөрүн экижидип турган, эдип болгаш
дүктүн шипчин эки

САМЫЙ КРАСНЫЙ

(СЭТА).

Баштайгы чылдың өөрүшкүзү

Чер чортуу чырыза-чырыза, даа алып келген. Чоок кавы сынар баштарына хунуа баштайгы херелдери ойнай берген. Шаң-Аксинда бир өгдөн оң холунда чүгөн туруп алган кижини үнүн келгеш, улуг хой кайразын бир эргилдир кыйлаштып келген. Хойнуң хей кезини ам-даа чыгыпшаан, ийчангыс хойлар туруп келгеш, айна-бээр хараанып, оокмун кегенип каап турган.

— Бөгүн аяк хун болур-дур. Ийг дораз дүжүп келир чада-вас. Хойну эрте ачкыптырар. Мен ийг дүжүккө кадаргаш келин — дигеш, ол тогун өг-же-даа кирбейн, эжини ачкы-каш кадайыңа чугаалаш, ынаар, аяк кодангыдан оза-лааш өртөп каан адымче уг-лай басыпкан. Адымга челип келгеш, хараган дөжүгө каап-каш барган ээрин ээртөөш, эртенги одакже үнө берген хонуну оочке оокмун шошкун-дур чорупкан. Оон бөдүн бол-гаш харысатгалыг хойжу ажилы хунуун-не ыңчаар өг-дөөр. Ол хойжуа ажилда-ла чыл чедип чорур. Валерий Мунзуквич хон доктаалып, бөдүн каап, адымдан дүжкөш, таапкыла берген.

Хойжу болуп ажилдаан чы-лыгың бирги чыл аяа утту-дурбас. Ам база-ла оң кара-наа чакы күш-ажыгы хунне-ри кестүп келген: март айнын ортан үзүндөн өгдөн хойлар хураганнап өгдөн. Баштайгы ийи-үш хунерде чүгөр бол-

ган. Хунде дөрт—беш хой оол-дар турда-даа, ажилыңа четтиги турганнар. Кам хон-ганда бергеден: бир хун он, он беш хой оолдар. Ажил ба-чы, чай чок. Чаа төрүтүнгөн хураганнары илеринге өм-лөр, дугаарлаар, аңгылап үзөр дөш, ажил-ла кой. Чамдык хойлар хураганна хозар, дөшп маңаар. Ыччанган оларга хураганна чыгыштырар, доот-палап алыр-даа ужурга таваар-жыр. Черле ыччан малдын чаш төлүнү баш салып хорат-лас даа хураа-чүткүл, хары-салга бөдөн. Харын-даа Ха-йрылыгды кышта-даа, бажы-ны-даа хондур-дундур кывар электрилг чырыктыг болгаш аки. Оон башка бир дугаар чылында ажилдап турар хойжу өг-бүлөгө хураганнар ажаап доруктурары, оларны дилеп, тымары дика берге. Хойнуң түтүктүг ооздашыкыны эрткен. Малчын Валерий Мунзуквич Баданнын мурнуна чыгыс со-рууга — хой-ининини малын оңча-менди азырап, дорукту-рар деп айттыр туруп келген. Ол бергелери кызымак, ажил-ишчи өг-бүлө ажил эрт-кен.

Ажилдың өгдөн кавыгыл, төчүзү база ымыд болур деп чуга бар. Валерий Мунзуквич биле Мангыл Авыдеева Ба-даннар бо чылын чус хойга ооаштыр 98 хураганна кам-галап алган. Хой бүрүзүндөн 2,6 кг дукту кыргып алыр дээ-ния ажырап, 800 грам дук-

ту аазанындан хойну кыргып алган.

Хойжу өг-бүлө бирги чылы-нда ымыд чедикшииниң болуп, төрөөн артеди — Каа-Хем ра-йонун «Ленинчи орук» кол-хозунда мурнакты хойжулар-нын санында кирген. Ол кол-хозта хамаан чок, харын Каа-Хем районда ады-сураа алган. дуралгалыг хойжу Наадын Сайбуу-биле барык деп чыгыс көртүгүлдериг болганы баш-тай хойжулар турар кадарчы-ны улуг күш-ажыгы чедик-шиини болган. Күш-ажыгы ол өг-бүлө партия райо-мунун болгаш райкүсүмунун Хундүк бижин база өргөткүг бараан-биле шаңнаткан.

Мурнакты хойжу-биле чоок-та чаа ужурашкан мей, бөдү-нү ажил-ишчин дугайында хойну-ле хөөрөп чугаалаш. Оон кадайы Мангыл Авыдее-ва Бадан эркен 1967 чылга чедир колхозка саангылап келген. Чеди чыл иштике саангылап келгеш, төрөөн кол-хозунга мун-мун дигр сүтү саап, районга мурнакты ажил-дыг, бедик көртүгүлүг саан-

чыларын одуруунга чедир өк-кен. Коллективниге макталдыг, хундүккелдиг кижини апарган. Саангынын нарын болгаш бер-ге ажилыңа ол утбай дыка хей амык кижилерин өөрт-кен.

Оон иштинде бөдүнүн тос-тургаларың өг-не улуу Валя база бар. Ол нези ышкан, ажил-ишчи кыс, бо чылын өки ажилы дөш хол шыгы-биле шаңнаткан. Ажил-ишчи өг-бу-ле ыңчаар ажилдап, чурттап чорутулар.

Хойлуг кижини каас дээр-ишкан, ол бөдүн ишчинин өг-бүлөсү аас-кежиктиг чурт-тап, ажилдап, өскөлөргө үл-гөр-чигеэн көртүгүп келген. Оон көсүк херечизи—Валерий Мунзуквичниң хөрөөн чазак-тын дөдн шаңналдары—ме-дальдарың каастап чорутуу ол.

Валерий Мунзуквич бөдү-нү дугайында хей чүве чуга-лаас. Ол ажил-ишчи мейнэ тааныштырып олура мынча дей-ди:

— Хойжу кижин дээр-ге чазаккан ажилдаас чүве-дир

ийн. Оон ажилыңа колхоз, совхозтун талазында дуаа ур-гучу херек. Мөң ажил-ишчи-ге хой болгаш анык боа мал бригадир Василий Иванович Борзенокун, мал эгизин Еле-на Ивановна Норкинаның ду-залаан үлүг-хуузу хей. Олар боттарынын ажилың өки би-лр, биче сеткилдиг, лынан-гыр аштер чүве.

Хойжунун оозу чеп. Кол-лективниге ажил-ишче бот-бот-тарыңа дуаа катчыры, толар-гайлаарга чыгыны — шүптү-зунга, а шүптүзү — чадгыны-га деп принцип ёзугаар ажил-даарга, хулаңгөн ажил бүрүзү бүдүнтүр, чедикшииниң бо-лур. Ыччала-даа колхозта зоотехник кижин доктаамал өвөс, ургучу халажыл тура-рын хойжу хондуп чугаалады. Малчын бүрүзүнүн хондуды чок тургун дөш колхоз-баш-таар чери дөштинг хемчег алыр үе келген.

Бирги чедикшиинерге оо-жургайып, ону быжыткан. Владимир Ильич Ленинниң төрүтүнгөн хунуңден бөрү чус чыл болур оон оон-даа бедик күш-ажыгы көртүгүлдериг уткурун мурнакты хойжу Валерий Мунзуквич Бадан шиттирлен алган.

Доржу ШАНГЫР-ОЛ.

ССРЭ-ниң Агаар Флодунуң хүнүңгө уткуштур

МОСКВА. В. П. Чкалов аттыг Топ аэро-клуб парашют спортунуң делегей чемпио-на П. А. Стороженко чугаалаан. ЧУРУКТА: ССРЭ-ниң кижиник комманды-зының келжигинери ужуушкундаа дүжүп келген соонда (солгай талаан оң тала-ке) — спорттун алдарыг мастери, Ташке-ниден келген, парашюттук 2920 халымшын ыткан Владимир Крестяников, Кистен келген, 2650 халымшын ыткан, спорттун алдарыг мастери Евгений Ткаченко болган спорт мастери, Совет Армиянык старшина-зы, парашюттук 2300 халымшын ыткан Анатолий Осипов.

И. Савинованың фотоу. СЭТА-ның фотохроникасы.

ЧАА НОМНАР

Номчулга конференциясы

Чоокта чаа Тазил суурун култура Бамыңыга журналист Донган Бегинин «Өнүктүр дугайында тоому» деп номунга номчулга конференциясы болуп эркен. Конференциянын кир-жикчилери номну хамы сайгырып, оң идеялг утказын бедик деп үнөлүш.

Тоомунуң нол мадырлары медицина фельдшер орус ыс Надежда Болорва биле башын Дембенитиң аразында быжыг кайыралын, бот-боттарыңа ууур-дөдү чугаалашпаан арыг шынык ынакшылын, анык уруг Миниктин шынык эезин, амыдыралга тоомча чогуң чыгылганар демдегел турган. Ол ышкан номчулчулар ному амыдырал-биле холбашыг деп демдегелешкан, авторнуң чогаалың амыгыны моон сон-гаар-даа улуг чедикшиинери күзүзнер.

Номнуң үндүрүлгезинин талазы-биле чамдын грамматиктиг чызылгар барын номчулчулар таарзынмай шүтүмчүлөп тур-ганнар.

М. НЫРЛЫГ-КАРА.

Хостуг шах. Ону кижини бүрүзү ян-зы-бүрү эрттирп турар. Боттарынын културтуг дымтамылганын чеп амыкшылаан, чамдык кижилер библиотекаларга, клубтарга, Култура бажынарна чечен чогаал болгаш политиктиг номнары улуг хандык-шы-биле номчан турарын бо-ла эскерип каар бис. Пролетарияттын улуг чогаалчы А. М. Горькийин «Билгилерин» үндөзүн — номга ынакшылар» деп чыгыс сестери номга ынакшып, ону үндөзүрчө бисти кийтирп турар. Шынап-ла кым хойну номчан болдур, ол хойну би-лр болгаш.

Ном салгыларга барган кижил-диниң номну салып алыр база-ла аял-бүрү. Чамдыктар чечен чо-гаалга ынак, а эскерип политиктиг литературага хандыкшылыг боа-гулар.

Тываның ном үндүрер чери 1968 чылда номчулчулар хонун болгаш анык чогаалчыларын база автор-ларын колхозтарын бараалгаткан. Ылангы анык авторларын чыны-да шүлүктүр хей-биле парлан-дык өөрүтүг. Ол номнарын доп-тузайн ап көрөргө мындыг.

ПРОЗА

«АМЫДЫРАЛ — ДЕМИСЕЛ» деп ном салгыларже кирген. Номнуң ав-

тору хоочун тыва чогаалчыларын бирөөн С. А. Сарыг-ол. Чынында чогаалчыны «Белек», «Эртинелиг колхоз» деп тоомжулары, «Өтүг тер-ге», «Шончалай» дөң чергелг рас-кактары кирген. Оларда Ала-турттуг Улуг дайынынн үезинде тыва ара-тарын Төрөн чуртунга бердигенин, оларын Кызыл Шериге дузалап турганын, дайын өөлүндө чылдары тыва улустун мадырлыг күш-ажыгы-нын дугайында бижип көргөскөн.

«ЭРНИК ЭРЗИ». Оон автору — анык чогаалчы Алды-оол Даржаа. Бо романын 1-ги ному 1965 чылда орус, тыва дыктарга үлгөй болгаш номчулчуларын сонугралып чаалап алган. Тывага тургустуну турган баштайгы колхозтарын бирөөнниң организаторлары, бирги номун ма-дырлары Андрей Чорбаанын, Пете-нинин, Дандарын болгаш өскөлөр-нин даа салым-чөдүн көргөскөн.

«ӨНУКТЕР ДУГАЙЫНДА ТОО-ЖУ». Автору журналист Л. О. Бегин. Бо ному 40 чылдарың анык ажи-жилериниң бот-боттарыңа ынак, ап-тиг чоранын дугайында база ол бүтүнү боттарыңа-даа, өске улуска-

да билдиртпей чоранын бижип көргөскөн. Тооку арыг, өздөк, шы-чы чорук дугайың чугаалап турар. «БОРАЛГАК» деп тоомунуң чогаал-чы Салин Сүрүп-оол бижип дооскан. Хамааты дайынынн үезинде ырак районга болуп турган болушкуннар-ын дугайында болгаш Унтер ше-ринин артыкчыларыңа дуур ара-тарын демиселге тураскааткан бо тоомуну салып алыччылар удаас номчүп бээрлер.

«ЭЛЕКЕЙ». В. Ермолаевтин тоом-жулар болгаш расказдарынын чыны-даа номчулчулар улуг сонугу-гал-биле номчуп эгелеш. Бо ному республикаларын ном салгылары-дан тып ап болур. Чынында кирген тоомжуларын болгаш расказдарын кол темиз бола ырак, кижин эртпөөн черлерде алдын казып турар ма-дырлыг, бергелерге төрүдөс кижилер дугайы.

«ШОНЧАЛАЙ» — чогаалчы К. Бу-дажын чыныда номунун ады. Чынында «Бижип бугу» деп тоому, «Дукмук», «Шоола», «Шон-чалай» деп тыва номчулчуларга бил-дирг сатириктиг расказтар кир-

ген. Бо ному номчулчулар удаас сеткил хандыкшынын номчүп бээр.

ПОЭЗИЯ

«САЛГАЧЫЛАР». Чогаалчы Л. Б. Чадамбанын бо чаа номуңа оон ая-гы-ны чылдары төрөөн черинин бойдус байлаанын, кижинин чаражы-нын болгаш күштүгүн дугайында бижээн шүлүктүр кирген.

«ЧОНУН УНУ». Чогаалчы С. Тамбанын моон мурунда «Мөң ба-йым», «Шүлүктөр», «Донгада ка-дык» болгаш оон-даа өске шүлүк чыныкшыларын үнөт. Бо чаа номуңа Тываның адыштарынын, таражы-лынын база аас-кежиктиг амыдырал-дын тургустуну турарынын дуга-йында шүлүктөр кирген.

«МНАШЫЛ». Анык шүлүкчү Монгуш Доржу бо чыныкшыга анык кижилерин күштүг, чырык ынакшылын, ол ышкан бөдүнү чег-ринге, чоңунга, чуртунга ынак ил-ертеп шүлүктүрн килерген.

«АНЫК ЧҮРЕТЕР». Бо шүлүк-тер чыныкшынын автору — анык шүлүкчү Сат Күсүтүг. Ол бөдүнү бирги чыныкшында кирип турар шү-

лүктүрине чыгыларын ажил-те-ревин, күзөл-бодалың дуга-йында база оларын дөшөп чүктүренин болгаш ажилыг холдарың, бөдү-нү чоңунга, чуртунга бугуруп турар ажил-үлгезин дугайың чырылып бижээн.

«ЧАПТАНЧЫЛАР». Башкы А. Доп-чанын шүлүктүренин чыныкшы мындыг ат-биле үнөт. Школа, тур-галарын сонугралынын, аажы-чагы-ны болгаш оларын мөңү-шынгар кижиниң адырын дугайында шү-лүктүрн ол номчулчуларга бараал-гаткан.

«БЕДИКТЕР». Бо шүлүк чыны-даа анык автору Виктор Саган-оол. Коммунизм тургустукуларынын күш-ажылын, төрөөн черинин каас-чара-жын, совет кижилерин эрес-мадыр-лын магалар бижээн шүлүктүрн чыныкшыномчулчулар удаас ном-чүп бээр.

Үстүнде адаттыган номнардан ая-гыда, өске-даа авторларын номна-ры, оңулгаларын салып алыччылар номчулчулар. Бо номнары республи-камын ном мадизинерин салып ап, номчүп таңыжарын салып алы-чыларга сүмелдери күзүңгү-дир.

К. САРЫГ-ОЛ.

Редакторунуң ораакчызы Д. О. БЕГИН.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ САНИТАР-ЧЫРЫДЫШКЫН БАЖЫНЫ СҮМЕЛЕП, ДЫҢНАДЫ, ТАЙЫЛБЫРЛАП ТУР

Көдээ ажил-агый ажилдакчылары, кадыңдар камгалаңар

Болжочулар болгаш совхозтарын ажилчылары, хууда гителванын (арыг-шөвөрн) дүрүмдерин сагынар, ол чорук силерин кадыңарын болгаш ажил кылып шылаар аргалык-нарын камгалаңар.

Чем тирп мурнуңа, аргыларын черге кирген соонда база ажил доозулган соонда холдарыңарн саваннап туңар.

Мага-боттун арыг-шөвөрн сагынар. Неделя сагында чунар-башкыга кириңер, ак хептеринерн солунзар.

Диктеринерн камнаңар. Хунуң-не оларны порошктуг дин аштаар шөткө-биле арылганар.

Индиктеринерн арыг-силлин тайгаараңар. Чуртталга че-ринге кирер мурнуңа оларны өки дүрбүңер. Индиктерн хун буру аштанар.

Хирлиг ак хептер болгаш даштык хептер аарыларын таралыкчылары болуп болур. Ак хептеринерн өки арылап аштанар.

Хову турлазын девисээрин хирлендирбээр. Аш-чем ар-тыкчыларын болгаш арыг эвес чүдүлдерин уш-баш чок окта-налар, оларга тускай черден белеткээр.

Бөдө ажил-агыйнын механизаторлары, тускай хептиг ажилдаңар. Ону чогуур ойдуңда аштап-арылап, септер-сели-нер, ол чорук силерин аарылардан баш улуг камгалаңар.

Машина-септерге мастерскаларын ажилчыларын, ажилдаңар черин арыг-шөвөр болгаш корум-чурум дөш де-мисежинер.

Үрезини хораннап турар үеле тускай хепти, резина хол халптарын болгаш сапогарын кедирер, арынын ылап-ла лут-лап алгаш ажилдаңар. Ажил доозулган соонда тускай хеп-терин ужулаңар. салгына кааксыңар, ону тускай шафтарга шыганаңар.

Эйрек ажилдаңар чорук күш-ажыдын бөдүрүкчүлүгү куудуламы болгаш кедир-көргөр таарылгаларга чедирин болур.

Бөдүнү чурттап турар че-ринин дугайында билгилгиг утказын элзөн хой кижилер би-челедиң турар. Чурттап турар өрзөлиң мык кылдыр иштәп арылаң, алда таарымчалыг байлаам тургузуп алза-даа олар кундаларын, эртер өрзө-лдерин, корпорларын, арыг-ламыр бажыңарын дугайында эки салгыс салбайн турар-лаар.

Ыччанга чурттагыч кижини кунча, чокта, арылганар бажыч чокта чурттап шылаар бе? Шылаазын билдирер. Ындыг болгонда чурттагыч ол черде-же бөдүнүң салгыс чоаашкы-нын база улаңдарың ужураң.

Чурттап бажыңны даштык-ка херим ишти, бажыңе кирер улуг эжик бөрү болур. Кижини кажаа, херим иштин арыла-вайн чурттап болур бе? Болба-зы тодараң.

Ындыг чүве тодөдө, чуртта-гыч кижини даштык улуг эжи-тиң, херим иштин арыг-шө-вөр болгаш чуртунуң турар-нын дугайында база сагыс са-

Чурттап турар черинерни арыг тургузунар

дыр ужураң. Коридор, чада, кажаа ишти бөктүг, хирлиг турар болза, чурттапга бажыңнын иштин арыг-шөвөр тургузунар берге болур.

Ыччанга чурттагыч кижилер ук бажыңның бүгү девис-кээр арыг-шөвөр тургузуп, чаагай-жыдар хүлээлгелер, Ыччаарга кым-даа кижини бо-лун чурттапгазын чартык ке-зини амыкка, куудумчуларга, столоваларга, магазинерге, кингога, библиотекаларга бо-лгаш өске-даа черлерге эрти-тир чорутуу. Ол бүгү амык-радамы болгаш куудумчулар албан черлерден, хоорайда кижини хоорук чурттап шылаас.

Черге дукпурер, куудумчу болгаш албан черинин иштин ботталдыр бээр, саз, сесер-ликтерге чараш ойт-сигенер-ни, чектерини кайы хамалчок чула бээр кижилерин бары

хараандың. Ындыг кижилер боттарының бажыңарынын иштинге дукпурейн, соңгала-рың дукпурейн, чектерге уткериг бо-луру чугула. Ыччанга чуртта-лар деп чүве билдирер. Ын-дыг болгонда ук кижилер чуга-е боттарының өрзөлдөрине эвес, харын ишти бажыңда, хоорай-да, суурда чурттап турарын билбээн болулар-дыр.

Ындыг кижилер-биле кан-чаар демисежир? Хамыктың мурнуңа кижини буруз чуртуну тузуп, өскөлөргө үлгөрлүг бо-луру чугула. Ыччанга чуртта-даа эрзеш. Куудумчу эвес аа-жы-чаңгы кижилер иштинин буруу шапымшыкынга доктаа-мал таарып турар ымаг байлаам челип алыр херек.

Куудумч ботталдырбайн кө-рүер, кыдыңчыларын азы-деп куудумч ботталдыр кижилерин чемелээр херек. Ын-дыглар почтадан чагааны ал-гаш, чөдө хамык чаа сокшаш, шала кырыңе болгаш куудум-ча октап чорутулар.

— Чамыңда бок хааржаа тур шыжама, куудумчу чор-туур үе келген ийиң!—деп, эс-керген кижини ону сагындарар хүлээлгелг.

Социалист ийиң чуртта-галың, арыг-шөвөрн болгаш гителванын чуртунуң кыла-биле пропагандаларыңа ая-гыда, чүт үндүрер ийиң-ча-гыс кижилерин хун бүрүдө ми-чаар кижилер чорук чагай эвэ түдүкелерин чугаа чок бо-лулар.

Бир черде кады ажилдап, ко-жа өрзөлдөргө, ийиң чуртта-ла бажыңдарыңа кожа чурт-тап турар кижилер, шагдалаар, бажың эртелекчилери, ком-мунист ийиң чуртта-галың, арыг-шөвөрн болгаш гителванын чуртунуң кыла-биле пропагандаларыңа ая-гыда, чүт үндүрер ийиң-ча-гыс кижилерин хун бүрүдө ми-чаар кижилер чорук чагай эвэ түдүкелерин чугаа чок бо-лулар.

Бир черде кады ажилдап, ко-жа өрзөлдөргө, ийиң чуртта-ла бажыңдарыңа кожа чурт-тап турар кижилер, шагдалаар, бажың эртелекчилери, ком-мунист ийиң чуртта-галың, арыг-шөвөрн болгаш гителванын чуртунуң кыла-биле пропагандаларыңа ая-гыда, чүт үндүрер ийиң-ча-гыс кижилерин хун бүрүдө ми-чаар кижилер чорук чагай эвэ түдүкелерин чугаа чок бо-лулар.

Республиканың санитар-чырыдышкын бажыңы.

Бичин уругларны коргутпаңар

Эмчи өрзөлдүн ажиңде дөрт хире харыг оол аакталып олтурган. Иези ону: «Ытта!...» эчти келди-ле, ол сен...» Шынап-ла «эчти-даа» терек кырында үнүп көң, бичин оол-дун иези кийр чалай берген. Оон ол оол ыгалап-сыктап, ая-гы-тырп, дедириниң эгелээр. Оолду өрзөкө иези төрөөн күш-биле кийр сөөртү бергеш, ону оокуттарың бодун: «Оо-жун-на, Вова! Оон башка, ам-сени сыгыртшыс деп чугаа-лаар мей!» Вова улам-улам моораз чыгып чүткүл-де тур-ган. Анза — чагаары-даа улам

Хамыктың мурнуңа санита-рия актчилери, чер-чер Со-веттериниң кадык камгалап секцияларың келжигинери, Кызыл Крест болгаш Кызыл Чартык ай ийикелдериниң, профилейлг келжигинери, пионерлер болгаш комсомолчу-лар ол чорукту челип алыр ужураңлар.

Берге апарган. Ол сыгырты-рыңдан коргар апарган.

Чамдыкта уруглар ак халат-тан белин коргары билдирер. Ыччала-даа уругтун кор-гук чоруту элп чымыктыра-нын оорунга, чамдык ала-биле коргудуп, аарынын кедерип туралар. Канды-даа коргудушкун хоралыг болур. А эчти-биле коргудары улам-на ола хоралыг болур. Ол чо-рук дөргө, чаш тургун эчи-лин, экидир шиниң көрүңге шаптык ужураштырып, өмнө-биле өмнөзирин бергелдиг ту-рар.

АВГУСТ 15-ТЕ

«НАПЫРАЛ»: «Вера эччи» 10. «Фантомас Снотланд-Язы-га ууру» 12, 2, 4, 5.55, 7.50, 9.45 шактарда.

«ЕВИС»: «Винтор Чернышевтуг бир хуну» 10, 12, 9.30. «Плюсхадда үш төрөк» 1.50, 3.45, 5.40, 7.35 шактар-да.

«КАА-ХЕМ»: «Дөшкөн чок кимилер» 2.30, 4.30, 6.30, 8.30 шактарда.

Редакцияның адрези:

Кызыл Шетинки—Кравченко куудумчу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторунуң 24-63, редакторунуң ораакчыларынын 35-24, харысатгалык секретарынын 23-35, партияны амыралы